Satranç

Kıvanç Çefle [*btsatranc@tubitak.gov.tr*

Son Sözü Söyleyen Piyon

"Philidor'un Mirası" başlıklı yazımızda 18. yüzyılın ünlü satranç oyuncusu François André-Danican Philidor'un bir "özlü sözünü" alıntılamıştık: "Piyonlar satrancın ruhudur!". Philidor bu sözüyle piyonların o zamana kadar göz ardı edilen stratejik önemini vurgulamak istiyordu. Aslında, stratejik önemlerinin ötesinde piyonlar oyunlarda sıklıkla taktik bir öge olarak da öne çıkarlar. Hatta, çok nadir de olsa bir piyon oyuna son noktayı koyar, yani bir piyonla şah çekilir ve rakip mat edilir. Bu oyunlar arasında belki de en ünlüsü, "Polonyalı Ölümsüz" olarak bilinen, sonradan Arjantin vatandaşlığına geçen Polonyalı Miguel Najdorf (1910-1997) tarafından kazanılmış bir oyundur. Najdorf, özellikle 1940-50'li yıllarda dünyanın en güçlü oyuncuları arasında yer alıyordu. Kendisi ayrıca Sicilya Savunması'nın bir varyantına adını vermiş olmasıyla da (Najdorf varyantı) satranç dünyasında tanınır. Sözünü ettiğimiz oyunda siyahlarla oynayan Najdorf, dört hafif taşını feda ettikten sonra bir piyon hamlesiyle mat ediyor (Diyagram 1).

Diyagram 1
Glucksberg-Najdorf
Varşova, 1930

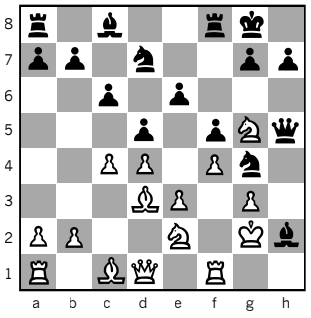

Diyagram 1'de, hamle sırası siyahta olmak üzere oluşan pozisyonu görüyoruz. Najdorf burada ilk fedasını yaptı:

13…Fg1!! (birinci feda)
Tehdit 14…Vh2+ 15. Şf3 Vh1#.

14. Axg1
14. Şxg1? Vh2# ya da 14. Kxg1 Vh2+ 15. Şf3 Vf2#.

14…Vh2+ 15. Şf3 e5!
Tehdit 15…e4+ 16. Fxe4 dxe4#.

16. dxe5 Adxe5+ (ikinci feda) 17. fxe5 Axe5+ 18. Şf4 Ag6+ 19. Şf3 f4!!

Hem 20…Ae5# ve hem de 20…Fg4+ ile tehdit ediyor.
20. exf4
20…Fxg6 Fg4+ 21. Şxg4 Vxg3+ 22. Şh5 hxg6 23. Şxg6 Kf6+ 24. Şh5 Kh6#.
20…Fg4+!! (üçüncü feda) 21. Şxg4 Ae5+ (dördüncü feda) 22. fxe5 h5#.

"Dünya Satranç Şampiyonluğu" bir yana bırakılırsa, "Büyükusta", bir satranç oyuncusunun ulaşabileceği en yüksek unvandır ve satranç literatüründe genellikle GM (Grand Master) olarak kısaltılır. Birkaç yıl önce, o sırada Dünya Satranç Şampiyonu olan GM Magnus Carlsen, yine üst düzey bir GM olan Rus Pyotr Svidler'i böyle bir "son sözü söyleyen" piyon hamlesiyle mat etti (Diyagram 2).

Diyagram 2

Svidler- Carlsen

GRENKE Chess Classic, 2019

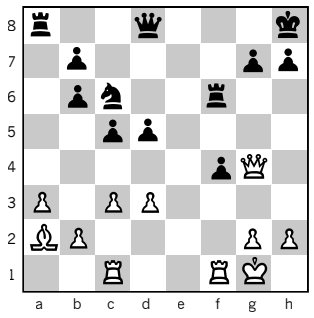

Diyagram 2'de Svidler **20.Vg5** hamlesini yaptıktan sonra oluşan pozisyonu görüyoruz. Oyun şöyle devam etti:

20…Vf8!

Carlsen d5'teki piyonu umursamıyor. Svidler sonradan20…Vf8! hamlesini görmediğini itiraf etti.

21. Vxd5 Kd8 22. Vf3 Ae5 23. Ve4 Ag4 24. Kce1 Ae3 25. Kf2 Ke8 26. Vxb7 g5 27. Kfe2?

Svidler bu zayıf hamle için "Açıklaması güç…" diyor.

27…g4 28. Kf2 Vh6 29. Vc7 Kef8 30. h3 gxh3 31. g3 fxg3 32. Kxf6 h2+ 33. Şh1 g2# (Diyagram 3).

Diyagram 3

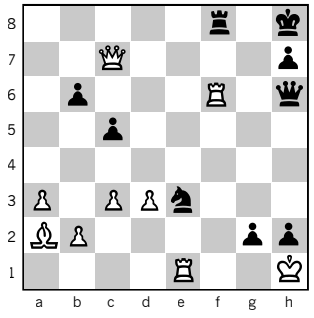

Gerçek oyunlarda nadiren görülebilecek sıra dışı bir durum. Şunu da belirtmeliyiz ki birkaç yıl sonra bir online yıldırım oyunda Carlsen'in kendisi, daha da nadir olan bir "en passant" hamleyle mat oldu (Diyagram 4).

Diyagram 4

Jon Ludvig Hammer-Magnus Carlsen

On Line Karşılaşma (www.chess.com), 2023

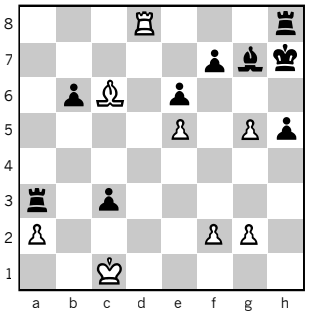

Oyun şöyle devam etti:

25. Fe4+ f5 26. exf6#!

Sonraki örneğimiz bir etüt. Burada beyaz bütün taşlarını feda ediyor ve kalan tek taşı olan piyonla rakibini mat ediyor (Diyagram 5).

Diyagram 5

Aleksandr Kakovin

Moskova Yarışması, 1936

Övgü

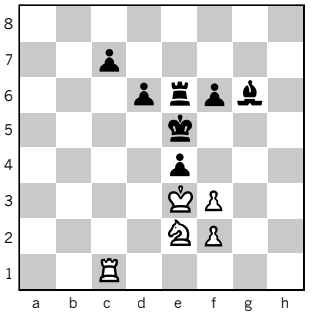

Beyaz oynar ve kazanır.

Çözüm:

1. f4+ Şd5

1…Şf5 2. Ad4+ ve kazanır.

2. f5 Fxf5 3. Af4+ Şe5 4. Kd1 c6 5. Kd5+! cxd5 6. Ad34' exd3 7. f4#.

Ayın Sorusu

Çözümünü size bıraktığımız bu ayın sorusunda, beyaz kalan son piyonuyla beraberliği kurtarmayı başarıyor. Kolay gelsin…

Diyagram 6

Aleksandr Herbstman

64, 1935

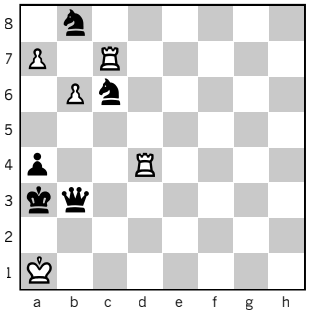

Beyaz oynar ve berabere kalır.

Geçen Ay Sorulan Problemlerin Çözümleri

Geçen ayki yazımızda size Grimshaw temasını tanıtmış ve Grimshaw temasının kullanıldığı bazı problemleri de sizlerin çözmesini istemiştik. Şimdi bunların çözümlerini veriyoruz.

Diyagram 7

Lev Loşinski

L'Italia Scacchistica, 1930

Birinci Şeref Mansiyonu

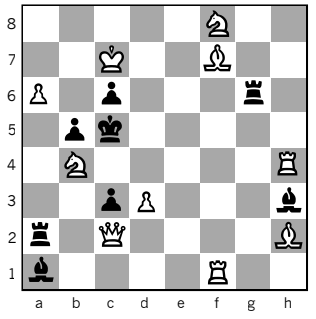

Beyaz oynar ve iki hamlede mat eder.

Kubra Cavus / iStock

Çözüm:
1. **Kb1** (tehdit 2. d4#)
a) 1…Fb2 2. Vf2#
(2…Kxf2??);
b) 1…Kb2 2. Vxc3#
(2…Fxc3??);
c) 1…Fg4 2. Fg1#
(2…Kxg1??);
d) 1…Kg4 2. Ae6#
(2…Fxe6??);
e) 1…Fe6 2. Fd6#
(2…Kxd6??);
f) 1…Ke6 2. Ae7#
(2…Fxe7??).

Bu problemde üç çift Grimshaw kesişimi görüyoruz: a/b, c/d ve e/f varyantlarında. Yine bir Loşinski mucizesi!

Sonraki iki problemde hem Grimshaw hem de geçen ay tanıttığımız Novotny temaları kullanılıyor.

Diyagram 8
Michael Keller
Freie Presse, 1967

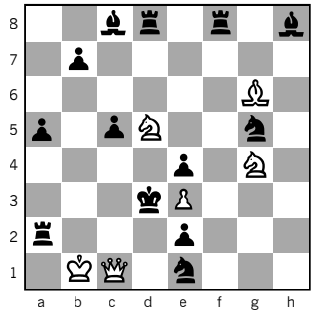

Birincilik Ödülü

Beyaz oynar ve üç hamlede mat eder.

Çözüm:
1. **Fe8** (tehdit 2. Fb5+ c4 3. Fxc4#)
a) **1…Kd7 2. Adf6 ve 3. Af2# ya da 3. Ae5#**
(2…Fxg4??);
b) **1…Fd7 2. Agf6 ve 3. Af4# ya da Vc3#**
(2…Kxd5??);
c) **1…Kxe8 2. Af6 ve 3. Af4# ya da 3. Vc3#.**

Diyagram 9
Valentin Rudenko
De Waarheid, 1962

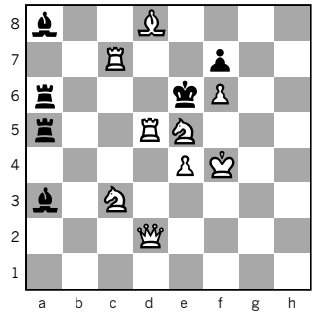

Beyaz oynar ve üç hamlede mat eder.

Çözüm:
1. Ad7! (tehdit 2. Kcc5 Fxc5 3. Ke5#; 2…Kxc5 3. Af8#)
a) 1…Kc6 2. Kc5 Fxc5 3. Vd5#; 2…Kxc5 3. Af8#;
b) 1…Fc6 2. Ac5+ Fxc5 3. Ke5#; 2…Kxc5 3. Kd6#;
c) 1…Fe7 2. Fxe7 ve 3. Af8#;
d) 1…Fd6+ 2. Kxd6+ 3. Kxd6 3. Af8#;
e) 1…Kxd5/Fxd5 2. exd5+ vs.

BNA Photographic / Alamy

"Polonyalı Ölümsüz" olarak bilinen ünlü satranç oyuncusu Miguel Najdorf

ngupakarti / iStock